

Kanton Zürich
Bildungsdirektion
Volksschulamt

Рамков учебен план за обучение по роден език и култура (РЕК [НСК])

С пояснения към рамковите условия за обучението

Съдържание

1	Предназначение на рамковия учебен план	5
	Обучението по роден език и култура от началото до днес	5
2	Понятия и основни положения	7
	Понятия	7
	Основни идеи	7
	Съдържание и структура	8
3	Разбиране за усвояване на учебния материал и преподаване	10
	Обучение, базирано на компетенции	10
	Оценяване, базирано на компетенции	10
	Домашни задания	11
	Учебни пособия и материали	11
	Избор на методика	12
	Принцип на неутралност в преподаването	12
4	Предметна област «Езици»	14
	Значение и цели на предметната област	14
	Дидактика и многоезичие	15
	Области на компетентност	15
5	Предметна област «Природа, човек, общество»	18
	Значение и цели на предметната област	18
	Области на компетентност	19
6	За циклите на обучение	23
	Цикъл 1	23
	Цикъл 2	24
	Цикъл 3	24
7	Речник	25
8	Приложения	
	Приложение I: Рамкови условия в кантон Цюрих	32
	Приложение II: Нива и теми – преглед	37
	Приложение III: Литература	43

Impressum

Herausgeberin

Bildungsdirektion Kanton Zürich,
Volksschulamt

Erarbeitet in Zusammenarbeit mit den
HSK-Trägerschaften

Wissenschaftliche Beratung durch Dr.
Ursula Ritzau, PH FHNW, und Prof. em.
Dr. Dr. Basil Schader, PHZH

Gestaltung

raschle & partner
raschlepartner.ch

Übersetzung

Interserv AG

Kontakt

Volksschulamt, Abteilung Besondere
Förderung Sektor Interkulturelle
Pädagogik
Walchestrasse 21
8090 Zürich
+41 43 259 53 61
ikp@vsa.zh.ch www.zh.ch/hsk

Die Orientierung an diesem Lehrplan
wird auch in anderen Kantonen
empfohlen: Basel-Landschaft, Basel-
Stadt, Bern, Glarus, Luzern,
Schaffhausen, St. Gallen und Thurgau.

Kanton Zürich
Gemeinnütziger Fonds

Finanzielle Unterstützung durch den
gemeinnützigen Fonds des Kantons
Zürich

Vollständig überarbeitete

4. Auflage 2023

© Bildungsdirektion Kanton Zürich

Въведение

Насърчаването на *многоезичните* и *транскултурни* компетенции е една от основните задачи на училището. Тази цел се преследва и от обучението по роден език и култура (РЕК [HSK]), които допълват образованието в основното училище. В тези часове *двуезични* и *многоезични* деца и младежи усъвършенстват езиковите си компетенции *по езика си по произход*. Те също така придобиват знания за актуалната си *среда на живот* и за културата на техните предци. Обучението по роден език и култура се организира в кантон Цюрих от *държавите по произход* и от частни организации. Повече от петдесет години те получават професионална и административна подкрепа от Дирекцията за образование.

През 2011 г. Службата за основно образование на кантон Цюрих, с участието на отговорните организации по РЕК [HSK] и други външни специалисти, разработи рамковия учебен план за този тип обучение, който се използва и в различни други кантони в немскоговорящата част на Швейцария. Целта е да се уеднаквят учебните програми на отделните организации и да се съгласуват с учебната програма на основното училище. Настоящата преработка на рамковия учебен план отчита промените в образователната политика чрез хармонизиране на рамковия учебен план с Учебната програма 21 на основните училища. В същото време съдържа допълнителни подобрения на съдържанието и езика, направени в сътрудничество с учители по РЕК [HSK], координатори на обучението по РЕК [HSK] и други външни специалисти.

За структурата на тази публикация

Рамковият учебен план е базиран на Учебна програма 21 на основното училище. Отделни пасажки от текста на Учебната програма 21 за взаимствани директно или леко модифицирани за тази публикация. Глава 1 обяснява смисъла и целта на рамковия учебен план и предоставя общ преглед на преподаването на РЕК [HSK] от началото до наши дни. Глава 2 описва основните положения, глава 3 се занимава с разбирането за усвояване на учебния материал и преподаване. Глави 4 и 5 са посветени на двете предметни области «Езици» и «Природа, човек, общество». Те първо описват значението на предметните области и след това определят свързаните с тях области на компетентност заедно с компетенциите. Отделните отговорни организации и съответно учителите по РЕК [HSK] сами определят методиката за надграждане на компетенциите. Следователно глава 6 дава само общи размисли относно отделните цикли.

Речникът (Глава 7) до голяма степен е взиман от речника на досегашния рамков учебен план. Бяха направени някои модификации въз основа на речника от публикацията на EDK «Обучение по роден език и култура РЕК [HSK]» (Anja Giudici, Regina Bühlmann 2014). Речникът обяснява всички термини, които са в *курсив* в този текст. Важни са следните дефиниции: Езикът, който се изучава в часовете по РЕК [HSK], е за повечето деца техният *първи език*, за други все пак може да е *втори език*. Настоящият учебен план определя преподавания език в уроците по РЕК [HSK] като *роден език*.

Приложенията (Kapitel 8) съдържат правната основа на обучението по РЕК [HSK] в кантон Цюрих, както и информация от Службата за основно образование за тяхното прилагане. Приложен е и преглед на възможните теми по нива и литературата, спомената в текста.

1 Предназначение на рамковия учебен план

Този рамков учебен план съгласува целите на курсовете по РЕК [HSK] с настоящите нужди на *двуезични или многоезичните деца* и е съгласуван с Учебната програма 21. Предназначението има три аспекта:

Първо, рамковият учебен план се използва от организациите по РЕК [HSK] за по-нататъшно развитие на техните собствени учебни програми и за координирането им с Учебна програма 21. Изходните позиции са различни: Организациите, които създават нови курсове, могат да го използват като ръководство за създаване на своите учебни програми. Държавните организации, от друга страна, обикновено вече имат учебни програми, предоставени им от министерствата на образованието от съответните *страни по произход*. Ако е необходимо, те адаптират съдържанието на тези учебни програми, така че да са съвместими с целите и съдържанието на рамковия учебен план и да не са в конфликт с него. Всички организации имат свобода на действие да претеглят отделните компетенции и предметни области от рамковия учебен план според техните нужди и изисквания. Тъй като те разполагат само с два до четири седмични урока и учебните групи са най-често разнородни по отношение на възраст, предишни знания и ниво на представяне, те ще трябва да определят приоритети.

Второ, рамковият учебен план на Дирекцията за образование формира основата за разглеждане на заявления от организациите по РЕК [HSK] за признаване на техните курсове. Признават се само курсове от организации, чиято учебна програма и уроци съответстват на рамковия учебен план. Ако страната по произход има учебна програма, трябва да се обясни как тази програма съответства на рамковия учебен план на РЕК [HSK] и какво се предвижда в случай на несъвместимост. Поради това изискване в процеса на признаване, настоящият рамков учебен план става задължителен за организациите, чиито курсове по РЕК [HSK] са признати: Той задава рамката, в която те могат да определят своите специфични цели и съдържание в собствената си учебна програма и да ги включат в своите уроци.

Трето, рамковият учебен план служи като основа за съгласуване между всички участници: Той предлага на организациите, учителите по РЕК [HSK], местните и кантоналните власти и образователните институции обща основа за условията, целите, съдържанието и сроковете на уроците по РЕК [HSK].

Този рамков учебен план се основава на настоящите условия и изисквания в кантон Цюрих. Под «Учебна програма 21» се има предвид «Учебна програма 21» на кантон Цюрих.

Обучението РЕК [HSK] от началото до днес

Първите курсове по РЕК [HSK] са създадени в кантон Цюрих през 1930-те години по инициатива на политически бежанци от Италия. С увеличение на италианската имиграция броят на тези курсове също нараства постоянно. В края на 1960-те и началото на 1970-те години родителски асоциации от други нации също разработват и предлагат подобно обучение. Постепенно организацията им се поема от съответните *държави по произход*. На 21 юни 1966 г. Съветът за възпитание (днес Съветът за образование) решава за пръв път по тази тема пробно да се провеждат такива курсове в класните стаи. Първоначално това се отнася само за уроците по италиански, чието провеждане освен това все още не е разрешено през «редовните учебни дни».

В резолюция от 16 май 1972 г. Съветът за образование дава на училищните администрации свободата да интегрират курсове по италиански и испански по РЕК [HSK] с редовните учебни часове. През същата година Швейцарската конференция на кантоналните министри на образованието (EDK) препоръчва да се разрешат два урока по РЕК [HSK] по време на редовните учебни часове.

През 1982 г. генералните консулства на Италия и Испания и «координационна група на Асоциацията на чуждестранните родители в кантон Цюрих» изпращат молба до Съвета за образование да интегрира курсовете по РЕК [HSK] в редовния учебен процес в целия кантон

и да позволи вписването на оценката по РЕК [HSK] в удостоверенията на учениците. Със своето решение от 8 ноември 1983 г. Съветът за възпитание взема предвид това желание и разрешава съответни езикови курсове на пробна основа. Тази нова наредба подчертава значимостта на курсовете и допринася за тяхната по-голяма популярност. В същото време организациите, предлагащи курсове, властите в Цюрих и учителите от основното училище започват да работят заедно по по-координиран начин (разработване на специфични за РЕК [HSK] учебни програми и учебни материали, допълнително обучение, пилотни проекти). Осемгодишната тестова фаза довежда до регламент за «провеждане на курсове по роден език и култура», които Съветът за образование приема на 11 юни 1992 г. Това решение утвърждава преподаването в основното училище в Цюрих. То също така прави възможно за първи път признаването на курсове, провеждани от неправителствени организации. В Закона за основното училище от 2005 г. и в Наредбата за основното училище от 2006 г. уроците по РЕК [HSK] са поставени на нова правна основа.

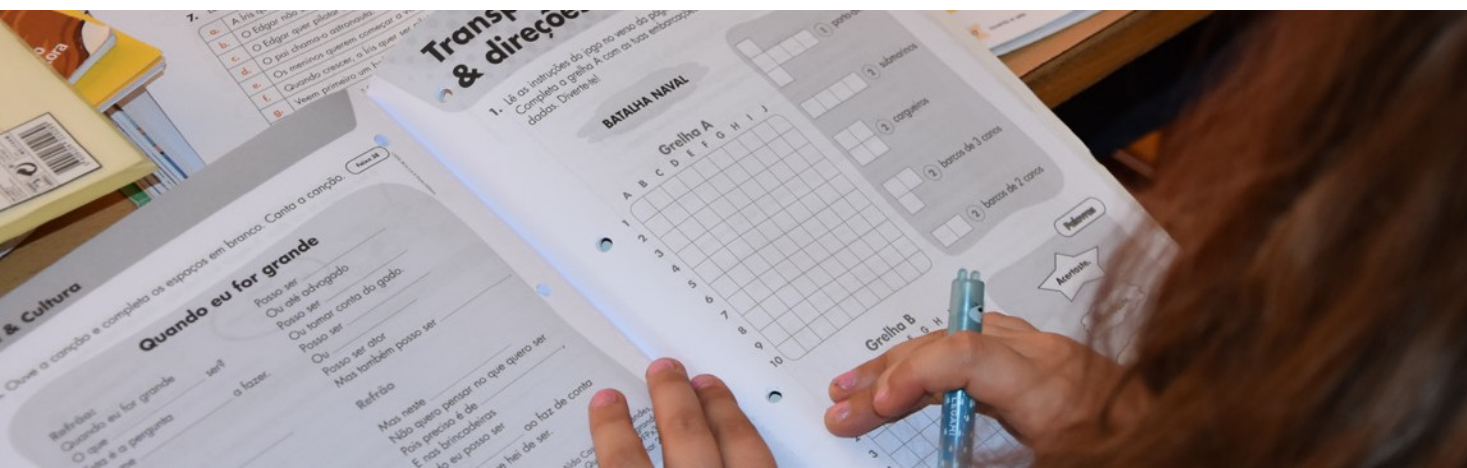
През 1980-те години, наред с Италия и Испания, само Югославия, Турция, Гърция и Португалия предлагат обучение по РЕК [HSK]. От 1990-те години броят на организациите провеждащи курсове нараства постоянно и днес кантонално признатите курсове по РЕК [HSK] се предлагат на 31 езика.

Броят на участващите ученици надхвърля 10 000 за първи път през учебната 2009/10 година. Броят на участниците варира в зависимост от езика и зависи от различни фактори като размера на езиковата група, организационното и финансовото състояние на организацията, подкрепа от страната по произход и др.

Разнообразното съставяне на уроците по РЕК [HSK] отразява различията между организаторите и езиковите общности - например във връзка с отношението към образованието, причините за миграцията или бягството, историческия опит или гледната точка за живота в Швейцария.

Първоначално уроците по РЕК [HSK] са предназначени основно да улеснят (ре)интеграцията в училище в случай на евентуално завръщане в *страната по произход*. С течение на времето произходът на учениците се променя, а с него и целта на обучението: Тъй като само много малка част от учениците се връщат в *страната по произход*, целта на обучението се променя към подкрепа на децата от първо и второ поколение имигранти в тяхната *интеграция* в тукашното общество. Започват да посещават и деца от бинационални семейства, за които нито *интеграцията* нито «завръщането» са от значение.

В същото време насърчаването на *многоезицието* или насърчаването на съответния *език по произход* се утвърждава като независима и най-важна цел за всички ученици. По този начин прозрението от педагогическата практика и изследванията, че *многоезицието* създава потенциал, се влива в редовния учебен процес. Не само отделният човек печели от неговото насърчаване, но и обществото като цяло. В кантон Цюрих около 43% от учениците в основното училище говорят *първи език*, различен от немски (статистика за образованието в кантон Цюрих към 2020 г.). Важно е да се насърчава и използва този потенциал на *многоезицието*.

2 Понятия и основни положения

Понятия

В уроците по роден език и *култура* децата и младежите разширяват своята компетентност по своя *език по произход*, който е различен от немски език. Това е *първият* или *вторият език*. Освен това учениците задълбочават знанията си по отношение на *култура* и *среда на живот*, по-специално относно *културата*, историята, литературата, географията и традициите на региона на произход на своето семейство. Те анализират ситуацията си и по този начин разширяват способността си да се ориентират в различни общества – било то в Швейцария или евентуално в *страната си по произход*. Уроците им осигуряват цялостна подкрепа в тяхното езиково, когнитивно, социално и емоционално развитие.

За да се избегне объркване по отношение на правното основание, терминът «роден език и култура» е запазен в настоящия рамков учебен план, въпреки че е неточен в буквалния смисъл: Само за малцинство от децата и младежите, които посещават тези класове, тяхната *родна страна* е еднозначно и изключително техният дом. По-скоро мнозинството са родени в Швейцария и се движат в различни *среди* и *култури*.

Основни идеи

- Уроците по РЕК [HSK] подпомагат учениците – според тяхната възраст, предварителни знания и способности – на техния *език по произход*.
- Обучението съответства на ценностите, формулирани в Учебна програма 21 в глава «Основи» под «Образователни цели» като ориентация за училището, по-специално със следното:
 - › «Училището е неутрално по отношение на политика, религия и вероизповедание.
 - › Училището насърчава равните възможности.
 - › Училището насърчава равенството между половете.
 - › Училището се противопоставя на всички форми на дискриминация.
 - › Училището пробужда и насърчава разбирането за социална справедливост, демокрация и опазване на природната среда
 - › Училището насърчава взаимното уважение в съвместния живот с други хора, особено по отношение на *култура*, религия, форми на живот.
 - › Училището приема, че децата и младежите имат различни когнитивни предпоставки и се отнася конструктивно към разнообразието.
 - › Училището допринася за социалното сближаване в едно плуралистично общество.»
- Обучението засилва осъзнаването, че *двуезичието* или *многоезичието* създава допълнителен потенциал, който учениците могат да използват. Оценява се положително многоезичието, разбирано като социално благо.
- Обучението помага на децата и младите хора да се справят с различни *концепции за идентичност*, произтичащи от различна принадлежност, *култури*, традиции и история. Индивидуалният опит и знания както за *страната по произход* така и за Швейцария се възприемат, задълбочават и отразяват. Те включват, например, ценности и норми, история или религия. Преподаването на религиозни учения и (партийни) политически идеологии, от друга страна, са изрично изключени от обучението.

Обучението подкрепя способността на учениците да се справят с конфликти, *транскултурните им компетенции* и способността им да си правят изводи. Насърчава се открито, недискриминационно и уважително отношение към други хора.

- Обучението подпомага *интеграцията* на деца и младежи с *миграционен произход* в основното училище.
- Обучението създава условия за това учениците да могат да използват своите *многоезични* и *транскултурни компетенции* и в по-нататъшно образование и в професията си – както в Швейцария, така и в *страната си по произход*.
- Обучението помага на учениците да общуват с хора, които говорят един и същ език в Швейцария и в *страната си по произход*.
- Обучението подпомага учениците в използването на подходящи за възрастта медии и литература на техния *език по произход*.
- Обучението се основава на опита и интересите на децата и младежите и събужда нови интереси. То създава по възможност пряк контакт с учебната материя и свързва учебния процес със собствената езикова дейност, включително използването на електронни медии в обучението (уебсайтове и социални медии на *езика по произход* и др.).
Учебните задачи съответстват на нивото на отделните ученици.
- В обучението своето място имат игрови елементи и устна комуникация. В детската градина подходът е основно игрови.
- Обучението използва възможностите, произтичащи от факта, че учениците се движат в определена степен в различна езикова и *жизнена среда*. Поради това редовно се взема предвид индивидуалният опит на учениците и се култивира сравнението като основен дидактичен принцип. Чрез сравнение на *езика по произход* с немския и сравнение на *диалект(и)* както и сравнение на книжовния немски с *книжовния вариант на езика по произход* обучението задълбочава компетенциите по съответните езици. При сравняване на различните *жизнени среди* се задълбочава разбирането за техните прилики, разлики и важни особености.

Съдържание и структура

Тъй като рамковият учебен план на РЕК [HSK] се основава на Учебната програма 21 и включва нейната структура и терминология, тук накратко се обяснява структурата на Учебната програма 21. По-подробни обяснения има в главите «Общ преглед» и «Основи» на Учебната програма 21.

Учебна програма 21: Цикли и структура

Учебната програма 21 разделя единадесетте задължителни училищни години в Швейцария на три цикъла. Първият цикъл включва две години детска градина и първите две години на началното училище (до края на 2-ри клас). Вторият цикъл се състои от четири години начално училище (3-ти до 6-ти клас), а третият цикъл се състои от три години средно училище (7-ми до 9-ти клас).

Учебната програма 21 е разделена на шест предметни области: Езици; Математика; Природа, Човек, Общество (ПЧО [NMG]); Изобразително изкуство; Музика както и Физически упражнения и спорт. За всяка предметна област са описани *компетенциите*, които учениците придобиват в хода на основното училище. В учебната програма са включени и интердисциплинарните модули «Медии и информатика» и «Професионално ориентиране». В специалните предметни

и модулари планове са включени непрофилирани компетенции (лични, социални и методически), както и интердисциплинарни теми съгласно водещия принцип на устойчивото развитие (ПУР [BNE]).

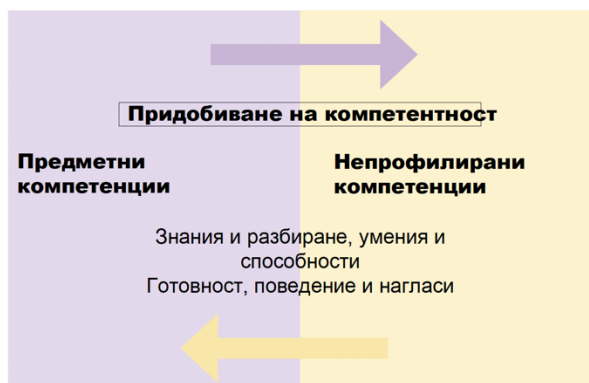
Учебна програма 21: Изграждане на компетенции

Отделните предметни области от Учебната програма 21 са разделени на *области на компетентност*. Например предметните области немски, английски, италиански и френски са подразделени на «слушане», «говорене», «писане», «език на фокус» и «литература на фокус» (предметна област немски) съответно «култури на фокус» (предметна област английски, италиански, френски). Във всяка *област на компетентност* са формулирани различни *компетенции* и е показана тяхната структура. Очакваното натрупване на знания и умения за цикъл е описано на различни нива за всяка компетентност. Тези *нива на компетентност* изразяват, че компетенциите се придобиват след продължение на определен период от време.

Рамков учебен план по РЕК [HSK]: Развитие на структурата и компетенциите

В този рамков учебен план липсва подразделяне на компетенциите, които трябва да се придобият в отделните цикли и нива на компетентност. Задачата на отделните организации по РЕК [HSK] е да определят специфичните компетенции и съответното съдържание, така че учителите по РЕК [HSK] да могат да подготвят конкретните уроци.

3 Разбиране за усвояване на учебния материал и преподаване

Илюстрация 1: Придобиване на компетенции (вж. Учебна програма 21, глава «Разбиране за усвояване на учебния материал и преподаването»).

Обучение базирано на компетенции

Обучението по роден език и култура се базира на компетенции и придобиване на компетенции, аналогично на Учебна програма 21. Фокусът е върху това какви знания, умения и способности трябва да придобият учениците по предмета и областите на компетентност. Компетенциите обхващат няколко аспекта, свързани със съдържанието и процеса: Умения, способности и знания, но и готовност, поведение и нагласи. При последните, в допълнение към аспектите, *свързани с културата*, се разглеждат преди всичко измеренията на отговорността за самостоятелно учене, сътрудничеството, мотивацията и желанието за постигане на резултатност.

Компетенциите, които трябва да се придобият, са както предметни, така и непрофилирани. Предметните компетенции описват специфични за даден предмет знания и свързаните с него умения и способности. Непрофилираните компетенции илюстрират знанията и уменията, които играят важна роля в ученето като цяло. Това включва лични, социални и методически компетенции.

При преподаване, базирано на компетенции, учебното съдържание е подбрано и проектирано по дидактично-методичен начин, така че учениците да могат да придобият или затвърдят желаните компетенции. Въз основа на рамковия учебен план на РЕК [HSK] и учебните материали, учителят по РЕК [HSK] преценява предметното съдържание и темите, с които да разработи определени цели на компетентност. На тази основа той проектира учебната среда и уроците по такъв начин, че учениците да могат да придобият съответните компетенции. При това обръща голямо внимание на разнородните когнитивни предпоставки в учебната група.

Оценяване базирано на компетенции

Културата на обратна връзка, свързана с постигането на целите на компетентност, е част от обучението, базирано на компетенции. Конструктивната обратна връзка е ключова характеристика на качеството на преподаване и подпомага придобиването и развитието на компетенции. Учениците стават формиращи (придружаващи процеса: подкрепящи указания за подобрения при следваща възможност), обобщаващи (завършващи процеса, правещи равностойна) и също прогностични (ориентирани към бъдещето: оценяващи дали са изпълнени предпоставките за успешно по-нататъшно обучение в следваща фаза или училищно ниво).

От 2-ри клас нататък учениците получават за своите постижения и напредък в часовете по РЕК [HSK]

оценка. Преподавателите по РЕК [HSK] от признатите курсове въвеждат тази оценка за всяко дете в края на всеки семестър в атестационен формуляр. Съответният редовен класен ръководител пренася оценката в удостоверението на ученика издавано от основното цюрихско училище. В детската градина и в 1 клас децата не получават оценки. Въпреки това, учителите по РЕК [HSK] могат да дадат на родителите в разговор обратна връзка за напредъка на детето им в обучението.

Непрофилирани компетенции

Оценките предоставят информация за степента, в която ученикът е постигнал желаните компетенции по РЕК [HSK] и какъв е неговият напредък в обучението. Учителят по РЕК [HSK] може доброволно да оцени отделните области на компетентност в удостоверението. За цикъл 1 и 2 това са: Слушане, Четене, Говорене, Писане, Език(ци) на фокус, Литература на фокус както и Природа, човек, общество (ПЧО [NMG]). За цикъл 3 това са: Слушане, Четене, Говорене, Писане, Език(ци) на фокус, Литература на фокус, както и Природа и технологии (ПТ [NT]) / Икономика, работа, домакинство (ИРД [WAN]) / Пространства, време, общества (ПВО [RZG]) / Религии, култури, етика (РКЕ [RKE]).

Оценяването се отнася до целите на учебните програми, които организациите са изготвили или които са предоставени от министерствата на образованието от техните *страни по произход* и трябва да се основава на компетенциите от настоящия рамков учебен план. Оценката е отражение на предметните постижения и компетенции – не оценява поведение, старание или точност. При оценяване на постиженията и даването на оценки се прилага същата скала за оценяване, както в основното училище в Цюрих.

Оценката оценява цялостното представяне на дете или младеж в клас. Тя не само оценява резултатите от формалните изпити, но също така включва наблюденията на учителя по РЕК [HSK] в клас върху предметните постижения (напр. устни изказвания, наблюдения в учебния процес и т.н.). Следователно, тя не е осреднен резултат от отделни тестове.

При поискване учителите по РЕК [HSK] подпомагат съответния редовен класен ръководител при оценяването на учениците (особено по отношение избора на препоръка за по-нататъшно учебно заведение).

Домашни задания

Домашната работа може да подпомогне учебния процес, като даде възможност за анализ на учебния предмет извън класната стая. По правило децата и младежите трябва да могат да се справят с домашните си без пряката помощ на родителите. Въпреки това може да е от полза да се включат компетенциите по език по произход на родителите – например за диалогична или игрова домашна работа. От родителите също се очаква да се интересуват от заниманията на децата си в клас. Това може да се насърчи чрез добро сътрудничество с родителите, например в контекста на родителски срещи или при посещение на занятията в училище. При възлагането на домашните учители по РЕК [HSK] се съобразяват с индивидуалните възможности и възрастта на учениците. По този начин се избягва претоварване и се засилва мотивацията им с адаптирани предизвикателства.

Учебни пособия и материали

Учебните пособия и материали се избират и предоставят от организациите по РЕК [HSK]. Те вземат предвид различните способности за усвояване на учебния материал и целите за придобиване на компетентност, както и специфичните ситуации (*двуезичие или многоезичие*, миграционен опит) на учениците. Те спомагат за изпълнение на изискванията на рамковия учебен план, като го следват. В допълнение към традиционните учебни материали (книги, работни тетрадки и др.) трябва да се използват и електронни медии (филми, достъпни онлайн, видео конференции, социални медии и др.).

Избор на методика

При подготовка на уроците учителите по РЕК [HSK] са свободни да избират методи в рамките на дидактичните принципи и този рамков учебен план. Те избират метод, който най-добре отговаря на съответните цели и съдържание на компетентност, както и на учениците и на самите тях в определени учебни ситуации. Те използват разнообразни методически подходи като директно обучение, обучение, основано на открития, планова работа, преподаване по проекти, работа в партньорства за обучение и др.

При избора на методи се взема предвид фактът, че групата ученици често е разнородна: Те идват от различни училищни класове или училища, принадлежат към различни възрастови групи, имат различен биографичен произход и различни езикови нива на първи и втори език.

Принцип на неутралност в преподаването

Обучението по РЕК [HSK] е неутрално по отношение на политика и вероизповедание. Приема се плуралистичен светоглед и отказ от всякаква политическа и националистическа индоктринация.

В клас се разглеждат различни интерпретации на исторически събития (вж. глава «Дидактична информация за пространства, времена, общества» в Учебна програма 21): Историческите факти могат да бъдат проверени. Тълкуването на фактите, от друга страна, зависи от перспективи, гледни точки и интереси.

Ако уроците по РЕК [HSK] се занимават с религия, целта е познаването на религията, а не ангажирането с конкретно вярване или извършването на религиозни действия. Уроците насърчават безпристрастно, открито отношение и недискриминационен подход към религиите и светогледите (вж. глава «Дидактична информация за етика, религии, общност» в Учебна програма 21).

Неутралността на обучението е изпълнена, когато например се представи националния химн на дадена страна, и се обсъди съдържанието и историческия аспект. От друга страна, неутралността на уроците се нарушава, ако преди всеки урок се пее заедно химна, ако се насърчава едностранчива национална *идентичност* и съзнателно се изгражда национална гордост.

4 Предметна област «Езици»

Значение и цели на предметната област

Книжовен език и езиково отражение

Доколкото е възможно, уроците по РЕК [HSK] се провеждат на книжовната версия на съответния език. Когато това все още не е възможно, може да се използват *диалектни* варианти и/или немски, за да се гарантира разбирането. Уроците включват познанията по роден език на децата, които могат да се различават значително при отделните индивиди както и да съдържат *диалектни* форми.

Познаването на книжовния език е незаменимо за използване на надрегионален език, книжовност и е връзка с писмената култура на *страните по произход*. Обучението по граматика, правопис и подходящи за възрастта форми на езиково отражение и сравнение служат за тази цел. Използвайки мотивиращи поводи за образование, учениците се насърчават да мислят за различни аспекти на техния *език по произход* (напр. *диалекти* и техните различия, езиковото развитие, английски и други чужди думи, структурни разлики и аналогии с немски и други езици, преподавани в училище).

Работата върху словесния запас (включително идиомни фрази и речеви модели и т.н.) им позволява да се изразяват по подходящ начин в различни ситуации и по различни теми.

Учениците могат да използват говоримия и писмения език директно и възможно най-често в съответни ситуации. Учителите по РЕК [HSK] откликват на предложения от учениците и текущи събития. Те насърчават интереса към *книжовния вариант* на *родния език* чрез творческо използване на избрани литературни текстове, както и автентични, мотивиращи възможности за писане в конвенционални и нови медии.

Хетерогенност

Уроците вземат предвид факта, че компетенциите на родния език на учениците в класовете по РЕК [HSK] могат да бъдат много разнородни. Това се отнася напр. за устни компетенции, словесно богатство, познаване на *книжовния вариант* на *родния език*, опит в четенето и писането, граматически и правописни компетенции. За да се справят адекватно с тази разнородност, учителят при възможност диференцира и индивидуализира уроците и изискванията.

Езиково сравнение

Децата и младежите разширяват езиковото си разбиране и езиковото си съзнание (*езиково съзнание*), като сравняват езика си по произход в зависимост от езиковите предпоставки с немския и евентуално с *чуждите езици* преподавани в училище. Разбирането на аналогии и разлики между техния *език по произход* и немския или други езици, преподавани или говорени в училище, им помагат да придобият ориентация и сигурност. Проектите за езиково сравнение са особено ползотворни, когато се изпълняват в сътрудничество с редовните класни ръководители.

Непрофилирани и предметно-специфични езикови компетенции

На *езика си по произход* учениците не само разширяват основните комуникационни способности, които познават от ежедневието, но и придобиват непрофилирани и предметно-специфични езикови компетенции, които са от решаващо значение за различни видове текстове и за когнитивното обучение в училище. Непрофилираните езикови компетенции дават възможност за разбиране и формулиране на сложни и абстрактни зависимости, за разпознаване на причинно-следствени връзки или за структуриране на собствен текст. Предметно-специфичните езикови компетенции включват термини, концепции и формулировки, които характеризират определени предметни области.

Писменост

В основното училище всички деца и младежи се обучават на немски език и на латиница. В часовете по РЕК [HSK] съответните ученици учат и писмеността на своя *език по произход*. Ако писмеността е коренно различна, двата процеса на придобиване на писмените умения са до голяма степен независими един от друг и не е необходимо да се координират по-тясно. Ако от друга страна, латиница, гръцка азбука или кирилица се изучават в часовете по РЕК [HSK], учителят по РЕК [HSK] трябва да включва аналогии с немската писменост от основното училище, за да избегне объркване в учебните процеси. Учителят трябва да знае и да може да представя разликите с немската азбука. Ако въвеждането на двата се езика се извършва едновременно (двуетична грамотност), учителят се информира за обстоятелствата и методите на ограмотяване в редовните класове на съответните деца. При възможност се консултира със съответните редовни класни ръководители.

Дидактика на многоезичието

В уроците по РЕК [HSK], както и в езиковите уроци в редовните училища, целта не е перфектният *двуетичие или многоезичие*, а обучение на *функционално многоезичие*. В дидактичните бележки към глава «Езици» от Учебната програма 21 се пояснява какво се разбира под това понятие: «*Функционалното многоезичие* се стреми към разнообразен, динамичен репертоар с различни напреднали нива на компетенции в различните области на компетентност или езици, което помага за успешно словесно изразяване в различни ситуации. Когато изучават език, учениците използват това, което вече са научили, и по този начин ефективно разширяват своя многоезичен репертоар».

Многоезичният репертоар се състои от два или повече езика, които се използват по различен начин в различни среди (напр. училище, свободно време, семейство) и в зависимост от събеседника или контекста. Един език често е доминиращ и се използва от ученика по-компетентно, с предпочитание и по-често от другия(те) език(ци), въпреки че доминацията може да се промени с времето. В много случаи езикът по произход или семейният език е доминиращ до постъпване в училище, когато немският език постепенно придобива по-голямо значение за ученика през училищните години и може да стане доминиращ. По правило многоезичните хора не разделят строго езици и езикови среди, а черпят от целия си словесен репертоар и използват езиците стратегически и гъвкаво.

«Езиковите смеси» между *родния език* и (швейцарския) немски, както често се наблюдават, не бива категорично да се забраняват и избягват. Те отговарят на ситуацията на израстване в и между два езика и могат да бъдат полезни в различни отношения (напр. като помощ за разбиране, за преодоляване на празнини, като игрова дейност) (вж. том «Работа с диалект и стандартен език» от поредицата материали за преподаване на чужди езици, Център IPE, Висш педагогически институт Цюрих).

Области на компетентност**Забележки към областите на компетентност**

Следните области на компетентност и компетенции са взаимствани от Учебна програма 21. Разбира се, формулировките се отнасят до компетенциите по *език по произход*.

Дефиницията на специфичните компетенции и съответното съдържание (разделянето според цикли и нива на компетентност) е задача на отделните органи на РЕК [HSK].

Слушане

- Учениците могат да разбират важни детайли от материалите за слушане.
- Учениците могат да следят разговори и да демонстрират внимание.
- Учениците могат да извлекат информация от прослушаното.

Реч

- Учениците могат да използват по подходящ начин своите речева моторика, артикулация и гласов контрол. Те могат да активират своя продуктивен словесен запас и речеви модели, за да говорят достатъчно гладко; предимно на *книжовния вариант на езика си по произход*.
- Учениците могат активно да участват в диалог и да започнат диалог.
- Учениците могат да се изразяват подходящо и разбираемо в монологични ситуации (напр. изнасяне на презентация, рецитиране на стихотворение, ...).
- Учениците могат да рефлектират върху своя говор, представяне и поведение при разговор.

Четене

- Учениците имат основни способности за четене на *езика си по произход*.
- Учениците могат да намерят важна информация във фактически текстове, подходящи за тяхната възраст и потребности.
- Учениците могат да четат и обсъждат литературни текстове, подходящи за тяхната възраст и потребности, и да развиват стратегия при четене.
- Учениците могат да рефлектират върху поведението си при четене и читателските си интереси.

Писане

- Учениците могат да се изразяват писмено на *езика си по произход* във форма, която е подходяща за тяхната възраст и потребности. Това включва добиване увереност в книжовния език. Например, те имат широк репертоар от речеви модели и адекватен речник.
- Учениците са запознати с различни текстови модели и могат да ги използват за писмени съчинения в съответствие с техните цели по отношение на структура, съдържание, език и форма.
- Учениците могат - въз основа на информация, инструкции и модели, съответстваща на възрастта им - да структурират свой текст по смислен и разбираем начин.
- В зависимост от изискванията и възрастта си учениците могат да формулират текст на стандартен език, който е възможно най-правилен от формална гледна точка.
- Учениците могат да разсъждават относно процеса на писане и съчиненията си и да им правят качествени оценки.

Език(ци) на фокус

- Чрез подходящи въпроси и задачи учениците могат да правят разбор на *езика си по произход* (напр. относно граматически родове, образуване на форми за множествено число и време, *диалекти*, история и др.). Сравненията с немски и с други езици, преподавани или говорени в училище, им помагат да анализират и разпознаят особеностите на *родния език (езиково осъзнаване)*.
- Учениците могат да изследват употребата и въздействието на езика.
- Учениците разполагат с натрупани и упражнявани през учебните години правописни и граматически знания.

Литература на фокус

- Учениците познават подходящи за възрастта си литературни текстове (детски стихчета, музикални текстове, проза, стихотворения, устни разкази и др.) от своята *култура по произход*.
- Учениците могат да обсъждат текстове и да изразят разбирането си за тях.
- Учениците познават литературата на *страната си по произход* (история, важни личности и др.)
- Учениците могат да правят сравнения между тематично свързани текстове от различни езици и *култури*.
- Учениците научават, разпознават и рефлектират, че литературните текстове са съзнателно проектирани по отношение на съдържание, форма и език, за да постигнат естетически ефект. Познават съществените характеристики на жанровете и литературните видове.

5 Предметна област «Природа, човек, общество»

Забележка

Предметната област Природа, човек, общество (ПЧО [NMG]) включва четирите предмета: Природа и технологии (ПТ [NT]), Икономика, работа, домакинство (ИРД [WAN]), Пространства, време, общество (ПВО [RZG]) и Религия, култура, етика (РКЕ [RKE]). В първия и втория цикъл четирите предмета са обединени в един. Природа, човек, общество обозначава както цялата предметна област от първия до третия цикъл, така и учебната програма на предметната област в първия и втория цикъл. В третия цикъл четирите предмета се преподават отделно.

Значение и цели на предметната област

Учениците усъвършенстват уменията си да живеят заедно и с уважение към хора с различен *културен* произход, да правят компромиси и да разрешават конфликти по мирен начин. Непредубеденото и обмислено сравнение допринася за тези *транскултурни компетенции* – било то между различни региони на произход, *диалекти*, езици и религии, било то между *страната по произход* и Швейцария или между *страната по произход* и други страни. Уроците насърчават открито, толерантно отношение. Избягва се при сравненията да се ползват стереотипи или дискриминация. Например, конкретно дете никога не трябва да се разбира като представител на определена религия, етническа група или език.

В часовете по РЕК [HSK] учениците говорят открито за своята ситуация като *двуезични* или *многоезични* деца и младежи от имигрантски или от *многоезични* семейства. Те споделят един и същ *език по произход*, който ги обединява в класа. Различни са личният опит и отношение им към *страната по произход*. Уроците отчитат различията при една и съща родна страна по отношение на религиозна принадлежност, мироглед, социален статус, език (*диалектни* варианти, *многоезичие*) и местна география.

В обучението се тематизират ценности валидни за Швейцария и *страната по произход*. Като осъзнават приликите и разликите, учениците изясняват собствените си ценностни представи по отношение на разнообразието. Този процес насърчава развитието на независими личности, които интегрират различни ценностни системи. В същото време укрепва самочувствието на учениците.

Уроците разглеждат фактологични теми и задълбочават познанията за различни *култури*. Кръстосани връзки и сравнения могат да бъдат направени въз основа на конкретни събития.

Уроците отразяват преживявания, произтичащи от емиграцията и имиграцията, и такива, които засягат ежедневието съжителство в едно *транскултурно* общество.

Учениците се запознават с историята и географията на *родната си страна* в примерни откъси. Те правят връзки с днешния живот в *страната по произход* и в Швейцария.

В учебните часове учениците научават нови термини, които усвояват като градивни елементи на знанията и които в същото време водят до разширяване на техните езикови компетенции. От учителя се очаква да има високо ниво на езикова осведоменост, така че да може да предложи и практикува необходимата лексика и специализиран език конкретно и изрично за всеки урок.

Области на компетентност

Забележки към областите на компетентност

Следните компетенции са специално насочени към преподаването на РЕК [HSK] и съответно формулирани. По този начин се адресират специалните характеристики на обучението по РЕК [HSK]. Основните ръководни принципи могат да бъдат намерени и във формулировките на компетенциите в Учебната програма 21. В следващия списък специфичните характеристики на обучението по РЕК [HSK] са комбинирани със съответните описания на компетенции от Учебна програма 21. Въпреки това е препоръчителна допълнителна подготовка и анализ на предмета Природа, човек, общество (ПЧО [NMG], цикли 1 и 2), както и за предметите в 3-тия цикъл Религия, култура, етика (РКЕ [RKE]), Пространство, време, общество (ПВО [RZG]), Икономика, работа, домакинство (ИРД [WAN]), както и Природа и технологии (ПТ [NT]) от Учебната програма 21. По същия начин, както и в езиковата предметна област, учениците трябва да са придобили компетенциите до края на задължителното училище.

Природа, човек, общество – Религия, култура, етика

- Учениците могат да слушат събеседника си, да възприемат чувствата и да му отговарят адекватно. Те могат на ново да преразгледат представата, която имат за себе си и за другите.

Връзка към Учебната програма 21

NMG.10: „Общност и общество – изграждане на съвместен живот и ангажираност“

RKE.5: „Аз и общността – определям живота си и живеем заедно“

- Те анализират различните *жизнени средив страната си по произход* и в Швейцария и развиват откритост към тях. Те могат да рефлектират върху чувствата си за принадлежност към различна *жизнена среда* и да ги интегрират в своята личност.
Те намират конструктивен начин да се справят с различните лоялности.
- Учениците могат да разпознаят, че в човешкото съвместно съществуване взаимната толерантност и спазването на правилата са от съществено значение. Въпреки това, те също са наясно, че такива правила се основават на ценности и норми, които могат да бъдат променяни и се променят.
- Те разбират, че отговорите на много фундаментални въпроси зависят от личните ценности и вярвания. Те познават важни ценностни системи и традиции от *страната си по произход* и от Швейцария и разбират от какво зависят тези лични ценности и възгледи за света. Те познават важни ценностни системи и традиции от *страната си по произход* и от Швейцария и ги рефлектират.
- Те могат да назоват собствени и чужди чувства и да коментират нови предизвикателства. Основните познания за човешките умствени, емоционални и физически процеси и подходящият словесен запас на *езика си по произход* им помагат да придобият по-задълбочено разбиране за себе си и останалите хора и да се ориентират в собствения си живот. Те разполагат с необходимите условия, които им позволяват да говорят за лични възприятия, нужди и притеснения.

Връзка към Учебната програма 21

NMG.11: «Изследване и отразяване на основни преживявания, ценности и норми»

RKE.1: «Отразяване върху основни екзистенциални преживявания»

RKE.2: «Изясняване на ценности и норми, отговорност за приети решения»

- Чрез съзнателно анализиране на множество преживявания в семейството, приятелството, училището, *страната по произход*, етническата група и религиозните институции, те придобиват представа за разнообразието на социалния контекст и взаимните влияния. Те разбират, че индивидът като част от общността се влияе от нея и ѝ оказва влияние.
- Те познават отблизо *страната си по произход*.
Те се срещат с членове на различни групи от населението в *страната си по произход* и в Швейцария без предразсъдъци. Те се опитват да разберат техните ценности и среда на живот. Те умеят да разпознават чуждите и своите предразсъдъци и да се справят с тях конструктивно.

Връзка към Учебната програма 21

NMG.12: «Среща с религии и светогледи»

RKE.3: «Разпознаване на следите и влиянието на религиите в културата и обществото»

RKE.4.4: «Сравнителен анализ на религии и светогледи»

**Природа, човек, общество –
Пространства, времена, общества**

- Географското, икономическото и екологичното съдържание разширява познанията за *страната по произход*. Съответно основни ориентировъчни познания им помагат за по-добра цялостна представа. Те могат да извличат и оценяват информация от най-разнообразни източници. Това също им помага да се ориентират в *родната си страна*.
- Учениците осъзнават, че хората оказват влияние чрез своите чувства, мисли и действия. Те се занимават с регионални, национални и глобални проблеми и усещат въздействието им върху тяхното непосредствено жизнено пространство.

Връзка към Учебната програма 21

NMG.7: «Развитие и сравнение на форми на живот и местообитания на хората»

RZG.2: «Характеризиране на начини на живот и местообитания»

RZG.3: «Анализ на взаимодействието човек – околна среда»

- Чрез собствено изследване и с помощта на снимки, карти и други медии (напр. интернет сайтове на *езика си по произход*) те получават диференцирана картина на *страната си по произход* благодарение на рефлексия и сравнение с Швейцария.

Връзка към Учебната програма 21

NMG.8: «Хората използват пространства – ориентация и участие в оформянето на средата»

RZG.4: «Ориентиране в пространството»

- Учениците познават и уважават културните ценности на своята *родна страна* от настоящето и миналото.
- Въз основа на елементарни ориентировъчни познания те могат да класифицират събития, развитие и свидетелства от миналото и настоящето на *страната по произход*. Историята на миграцията играе важна роля в това.
- По избрани примери могат да направят изводи, че всяка презентация е субективна и съдържа оценки. Те разбират, че различните гледни точки и интереси могат да бъдат разбрани по-добре на фона на съответната историческа среда.

Връзка към Учебната програма 21

NMG.9: «Разбиране за време, продължителност и промяна – разграничаване между история и митове»

RZG.6: «Обяснение на световноисторическата приемственост и катаклизми»

RZG.7: «Анализиране и използване на историческата култура»

- Те познават възможностите да се ангажират с обществена работа и да влияят и споделят отговорността за настоящото и бъдещо развитие.
- Запознати са с основните човешки права, включително правата на детето, и се ориентират по тях.

Връзка към Учебната програма 21

NMG.10: «Общност и общество – изграждане на съвместен живот и ангажираност»

RZG.8: «Разбиране за демокрация и човешки права и ангажимент в тяхната защита»

Природа, човек, общество –

Икономика, работа, домакинство

- Учениците се запознават с начина на живот и работа в *страната си по произход* и могат да ги сравнят с Швейцария.
- Те имат представа за взаимовръзките между политиката, бизнеса и *културата*.

Връзка към Учебната програма 21

NMG.6: «Работа, производство и потребление – реализиране на възможности»

WAH.1: «Проучване на производствената и работната среда»

WAH.3: «Оформяне на потреблението»

Природа, човек, общество –

Природа и технологии

- Учениците могат да оценяват взаимодействието на природата, техниката и хората чрез разбирането на общовалидна закономерност.
- Те се занимават с теми, свързани с природата и технологиите, и разширяват съответния словесен запас на *езика си по произход*.

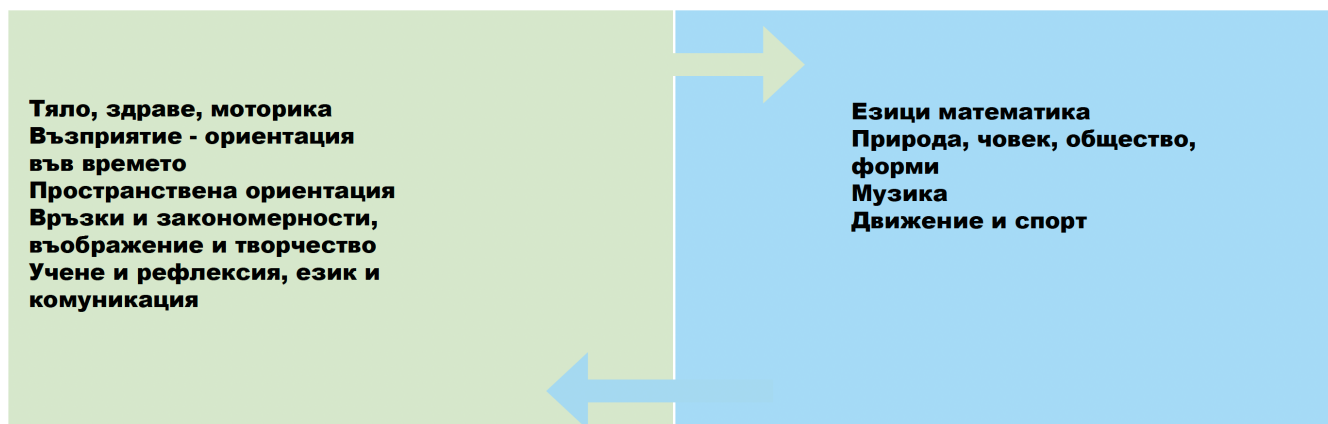
Връзка към Учебната програма 21

NMG.2: «Проучване и опазване на животни, растения и местообитания»

NMG.5: «Разработване, оценка и прилагане на техническа разработка и внедряване»

NT.1: «Разбиране на естеството и значението на природните науки и технологиите»

6 За преподаването в отделни цикли

Илюстрация 2: Подходи и предметни области, ориентирани към развитие (вж. Учебна програма 21, глава «Фокус на 1-ви цикъл » съотв. «Фокус на 2-ри цикъл»).

Както е описано в глава 2.3, рамковият учебен план на РЕК [HSK] се различава от Учебната програма 21 по това, че в рамковия учебен план компетенциите, които трябва да се придобият, не са разделени в отделни цикли и на нива. Дефинирането на специфичните за цикъла компетенции и съответното съдържание е отговорност на организациите по РЕК [HSK]. Следното съдържание трябва да се разбира като основни съображения относно отделните цикли.

По повечето компетенции се работи и през трите цикъла, надграждайки компетенциите една над друга като по спирала. Въпреки това, изграждането на някои компетенции не започва в началото на 1-вия цикъл, а в по-късен момент, тъй като за изграждането им трябва да са изпълнени определени предпоставки в развитието и обучението на децата. Други надграждания на компетенции ще се състоят преди завършването на 3-тия цикъл.

Цикъл 1

В 1-вия цикъл уроците са силно насочени към развитието на децата и са организирани и проектирани по общопредметен начин, особено в началото. Играта е от голямо значение. За да вземе предвид тази ориентация, Учебната програма 21 показва девет ориентирани към развитие подхода, които могат да бъдат използвани в преподаване през 1-вия цикъл.

Децата в детската градина учат чрез сетивни преживявания и действия, самостоятелно или чрез подражание. Те винаги научават нещата в контекст. Това, което научават случайно или неволно, те анализират с подкрепата на учителя и го трансформират съзнателно в знание. Например, при скачане от стъпало на стъпало те научават не само термина стълби, но и техниката на скачане и чувствата на страх или успех. Съответно обучението се основава на ежедневиия опит на децата и създава ситуации насърчаващи от тяхна страна съответни действия и преживявания.

Обучението предоставя опит, който помага на децата да се научат да трансформират изображения и идеи в думи и изречения. Насърчаването на лексиката отчита – освен *жизнената среда* на децата – и функционалните думи за пространствена ориентация (къде, зад, над и т.н.) така и логически отношения (повече, по-малко, същото количество и т.н.).

Уроците запознават децата със света на илюстрираните книги и текстове по игрови начин. Децата научават, че символите, знаците и пиктограмите от тяхното ежедневие имат значение

Децата разпознават написаното и функциите на писането. Упражняват се да използват различни материали за писане целенасочено и контролирано. В зависимост от индивидуалните предпоставки те започват да четат и пишат.

За децата в първи и втори клас отправна точка са ежедневните и лични преживявания в семейството, в *страната по произход* и в Швейцария. Привързаността към семейството и ориентацията към техните ценности са все още силни на тази възраст.

Всички езикови области се насърчават в клас: Слушане и говорене, четене и писане, език(ци) на фокус, литература на фокус. Използват се преди всичко игрови форми на обучение, но също така и систематично и целенасочено обучение. Въведението в четенето и писането става чрез аналогия с ограмотяването по немски език. Силно се препоръчва координиран подход между учителя по РЕК [HSK] и редовния класен ръководител. По собствена преценка, учителят по РЕК [HSK] може да направи сравнения с немската азбука, за да предотврати недоразумения.

Цикъл 2

За децата от втория цикъл групата от връстници е много важна. Те развиват естествен интерес към различните начини на живот и *среда на живот*, с които влизат в контакт. Те обикновено имат положителна връзка със своята среда (семейство, училище) и почти никога не я поставят под въпрос. Те обикновено са безпристрастни, открити, спонтанни към своята и към други *култури* и се интересуват от взаимоотношенията и връзките със семействата си в *страните си по произход*.

Всички езикови области – слушане и говорене, четене и писане, езици на фокус и литература на фокус – се насърчават. Особено внимание се обръща на компетенциите за разбиране на сложни и комплексни езикови регистри.

Цикъл 3

В цикъл 3 младите хора се отнасят все по-критично към собствените си ценности и тези на околната среда. В резултат на това те могат да се отвърнат от традиционните ценности и норми или да ги идеализират. Те също така често поставят под въпрос смисъла от обучение по РЕК [HSK].

Учителят по РЕК [HSK] разбира това сътресение, реагира и критично въвежда различни (житейски) модели в урока. По този начин той помага на младите хора да се ориентират, да развият личността си и да намерят своя път. По-специално, той подкрепя младите хора в интегрирането на различни преживявания, ценности и принадлежност в живота си.

Уроците са съобразени с индивидуалните умения и знания на младежите. Учениците се насърчават да допринасят със своите специфични *транскултурни* и *културни* познания – не само в часовете по РЕК [HSK], но и в часовете в основното училище и извън училище.

Устната и писмена комуникация, езиковите наблюдения и медийното образование имат важно място в обучението. Младите хора имат възможност да използват компетенции, които са придобили по различни езици (*език по произход*, немски, френски, английски), да правят аналогии и да свързват знанията. По този начин те могат да разширят езиковите и проактивните си компетенции.

Обучението подкрепя младите хора в развитието на перспективи за кариера и интегрирането им в професионалния свят и в швейцарското общество. По-специално, се насърчават да възприемат и използват своите *двуезични или многоезични и транскултурни компетенции* като допълнителни ресурси.

7 Речник

Обясненията по-долу описват как трябва да се разбират съответните термини в този текст. Освен ако не е посочено друго, следните обяснения се основават на *Рамковия учебен план за роден език и култура* на Дирекцията за образование на кантон Цюрих и на публикацията *Уроци по роден език*, публикувана от Генералния секретариат на **EDK**.

Двуетимие

→ Виж *втори език*.

Диалект

Диалект или народен език е местен или регионален вариант на книжовен език (напр. немски) или регионален език (напр. швейцарски немски).

Той може да се различава повече или по-малко от съответния *книжовния вариант на родния език* понякога да функционира като *локален език* на даден регион.

Първи език (L1), Език по произход

Първият език е първият език на социализацията, т.е. езикът, който човек е научил хронологично първи. В ежедневието това се нарича още «*майчин език*». Много деца първо научават не само един, а два или повече езика. В такива случаи, т.е. когато човек има няколко първи езика, се говори за едновременно двуетимие. Първият език може да остане доминиращият през целия живот, но също така може да загуби част от значението си – особено ако не съответства на езика на обучение и *местния език* на мястото на пребиваване на дадено лице.

Езикът по произход на дадено лице е този език или диалект, който се счита за местен или *книжовен* в неговата *родна страна* или регион. Ако човек принадлежи към второто или третото поколение имигранти, не винаги е задължително техният език по произход да е първият му език.

Жаргон

Жаргонът е вариант на *книжовния език* на *родния език*, който се характеризира със специфичен за предмета речник.

Чужд език

Чужд език е език, който се изучава в допълнение към първия език и извън мястото, където се счита за *местен език*. По този начин чуждият език се различава от втория език, който се усвоява в страната на целевия език. Преподаването на някои чужди езици е задача на държавните училища. В държавните училища на швейцарските кантони обикновено се преподават официалните езици на останалите части на страната и английски като чужд език.

Функционално многоезичие

Функционалното многоезичие е способността на човек да общува на няколко езика по начин, който е подходящ за ситуацията и потребностите. Този тип езикова компетентност е в контраст с балансираното, симетрично *многоезичие*. Оценяването на функционалното *многоезичие* признава, че има различни, нееднакво добре развити основни способности на езикова компетентност. Така че не винаги е необходимо да достигнете най-високото ниво във всяко умение, понякога е достатъчно за постигане на собствените си цели да овладеете определени умения и да можете да ги използвате функционално. Обучението на функционално *многоезичие* е една от целите на държавното училище.

Страна по произход, държава по произход

Страната по произход е онази страна, в която дадено лице или законен настойник (или други роднини) са живели някога или все още живеят. Хората могат да имат различна степен на връзка със страната си по произход, което може да зависи например от миграционното поколение.

Книжовен език

→ Виж *книжовен вариант на родния език*.

Идентичност, бикултурна / многокултурна идентичност

(Индивидуалната) идентичност се разбира като уникалността на личността и самоосъзнаването на тази уникалност. Идентичностите са процесни и динамични. Те се създават в социалните взаимодействия, особено чрез езика. Бикултурната / многокултурната идентичност се разбира като субективното усещане за принадлежност към два (или повече) различни колектива едновременно и идентифициране с някои от техните ценности и нагласи.

Интеграция

Тук интеграцията се разбира като процес, при който хора и групи с различен социален, *културен* и езиков произход постигат равнопоставено социално и политическо участие в дадено общество и биват зачитани със своя специфичен езиков и *културен* произход.

Компетенция

Дефиницията на «компетенции» в глава «Основи» на Учебната програма 21 се основава на разсъжденията, направени от Франц Е. Вайнерт. Според него компетенциите включват «няколко аспекта, свързани със съдържанието и процеса: Способности, умения и знания, но и готовност, поведение и нагласи. [...] Аспектите на компетенциите са както предметни, така и непрофилирани по характер. Предметните компетенции описват специфични за даден предмет знания и уменията и способностите, свързани с тях. Непрофилираните умения се отнасят до знанията и уменията, които играят важна роля в обучението в училище и извън него, извън предметните области. Това включва лични, социални и методически умения.»

Култура

Културата се разглежда в актуалния рамков учебен план като всички уникални духовни, материални и емоционални аспекти, които характеризират едно общество или етническа група. Това включва не само изкуство и литература, но и начин на живот, основни човешки права, ценностни системи, традиции и вярвания. Индивидите не могат да бъдат сведени до своята култура или етническа група. Не е задължително те да имат определени особености, характеристики или поведение само защото принадлежат към определена култура. Освен това културата на едно общество или етническа група не е нито хомогенна, нито статична, нито затворена. По-скоро културната практика непрекъснато създава нови значения и различни културни практики се смесват.

Жизнена среда

Рамковият учебен план разбира жизнената среда като съвкупността от всички неща, събития и обстоятелства, с които хората се сблъскват в настоящето си. Жизнената среда е само част от целия свят – в зависимост от индивидуалната жизнена ситуация. Рамковият учебен план не прави ясно разграничение между *култура* и *жизнена среда*, но с втория термин подчертава връзката на индивида с неговото настояще, както и със собствените му действия и реч.

Местен език

Местният език е езикът, на който общува по-голямата част от населението на дадено място. В случая на Швейцария местните езици са или швейцарските немски *диалекти*, или езиците френски, италиански или реторомански.

Многоезичие, многоезичен

Терминът *многоезичие* се отнася до феномена, че компетенциите са налични на три или повече езика. Терминът може да се отнася както за индивиди, така и за цели общества. В Швейцария това понякога се използва и за описание на явлението, че се говорят четири национални езика. В настоящия рамков учебен план се говори за *многоезичен индивид*, когато той/тя притежава активни или пасивни компетенции по три или повече езика – независимо от индивидуалната връзка с тези езици (*първи език*, *втори език*, *език по произход*, *чужд език*). В този смисъл, например, едно дете също се счита за *многоезично*, ако говори немски като *първи език* и освен това говори *двачужди езика*.

→ Вижте също *двуезичие* или *многоезичие*.

Майчин език

Майчин език означава езикът, който е усвоен първи, *първият език*. Терминът е неточен, защото предполага, че само майката е от решаващо значение за усвояването на първия език. Следователно в рамковия учебен план се говори само за *първия език*.

Езикова осведоменост (езиково осъзнаване)

Езиковата осведоменост (или езиковото осъзнаване) се отнася до изрично познаване на езика, съзнателно възприемане на езика и чувствителност към използването му и процесите на изучаването му. Това включва метаязикова комуникация, напр. за отделяне или смесване на езика, както и езикови сравнения, напр. между *първи* и *втори език* или между стандартен език и

диалект. Педагогическите цели на езиковата осведоменост включват любопитство и интерес към езиците, внимание към и разпознаване на езиковото разнообразие (в класната стая, в обществото) и многоперспективен поглед върху езика и общуването.

Книжовен, вариант на родния език

Стандартизираната версия на език, кодифицирана и обявена за задължителна в речници и граматики, е книжовният вариант на *родния език*. Това понякога се нарича още писмен, литературен или *книжовен език* и обикновено се разграничава от *диалектите*. Ако книжовният вариант винаги се използва в определени (напр. официални) ситуации, но в противен случай в ежедневието се говори *диалект*, това се нарича диглосия. Овладеяването на книжовния вариант се счита за основна цел на езиковите дидактични усилия в държавните училища и класовете по РЕК [HSK].

Транскултурна компетентност, транскултурно обучение

Транскултурната компетентност се отнася до способността за успешна работа с хора от различен културен произход. Тя може да бъде развита чрез транскултурно обучение и насърчавана чрез опит в различни *жизнени среди*.

Втори език (L2)

Вторият език е езикът, който се учи втори в хронологичен смисъл. В случай на хора с миграционен произход това често е езикът, който им позволява да участват в социалния живот и в писмената култура на местната езикова общност, напр. немски в немскоезична Швейцария. Вторият език се отличава от *чуждите езици* по това, че е предимно или често необходим за справяне с ежедневието. Ако хората вече принадлежат към второ или трето поколение имигранти, *местният език* може също да бъде *първият език*, а *езикът по произход* – втори език, или L2 може да стане доминиращ език в хода на обучението.

Усвояване на втори език

В езиковата дидактика се прави разлика между усвояване на втори и *чужд език*. Когато човек придобие своя втори език в региона, където този език се говори *локално*, това е усвояване на втори език. Съответното езиково обучение се разглежда в отделна езикова дидактика, която се различава от дидактиката за изучаване на *първи език* и *чужд език*.

Двуетичие или многоезичие, двуезичен или многоезичен

В най-широк смисъл, някой, който има активни или пасивни компетенции по два или повече езика, е *двуетичен* или *многоезичен*. В настоящия рамков учебен план обаче се използва по-тясно определение: Тук хората се описват като *двуетични* или *многоезични* само ако говорят немски и един или повече *други родни езици*.

8 Приложения

Приложение I: Рамкови условия в кантон Цюрих

Това приложение първоначално предоставя преглед на междукантоналната и правна основа на обучението по РЕК [HSK]. След това Службата за основно образование в Цюрих описва практиката (процедури, организация, сътрудничество), която се е развила в кантона в резултат на законовите условия.

Междукантонални основи

Конференцията на кантоналните министри на образованието (EDK) многократно е коментирала уроците по РЕК [HSK]. В техните «Препоръки за обучението на чуждоезични деца» от 24 октомври 1991 г. се потвърждава основното право на *децата с миграционен произход*, да «култивират езика и културата на своята родна страна». По-конкретно, EDK препоръчва на съответните кантонални и местни власти:

- да поддържат обучението по РЕК [HSK] в подходяща форма и, ако е възможно, да го интегрират в учебното време до степен на поне два седмични урока,
- да предоставят безплатно необходимите училищни помещения и материали,
- да насърчават сътрудничеството между учителите в редовните училища и тези по РЕК [HSK],
- да рекламират наличното обучение по РЕК [HSK] и, когато е необходимо, да внасят оценката в удостоверенията на учениците
- да информират родителите с миграционен произход за възможностите за образование,
- да вземат предвид компетенциите по език по произход, придобити в часовете по РЕК [HSK], когато оценяват учениците и когато вземат селекционни решения.

В националната стратегия за преподаване на езици от 2004 г. EDK също така предвижда насърчаване на *родните езици* на деца с миграционен произход в часовете по РЕК [HSK] (вж. езиково обучение в задължителните училища: Стратегия на EDK и работен план за общонационална координация от 25 март 2004 г.). Същата цел се преследва от междукантоналното споразумение за хармонизиране на задължителното училищно обучение, тъй като кантоните участващи в споразумението се ангажират да осигурят организационна подкрепа за курсове по РЕК [HSK], които са религиозно и политически неутрални (вж. Междукантонално споразумение за хармонизиране на задължителното училищно образование (HarmoS) от 14 юни 2007 г.). От 2011 г. насам на федерално ниво се подкрепят проекти за преподаване на РЕК [HSK] в рамките на Закона за езиците (вж. Федералния закон за националните езици и разбирателство между езиковите общности (Language Act, SpG) от 5 октомври 2007 г. и Наредба за националните езици и разбирателство между езиковите общности (Езикова наредба, SpV) от 4 юни 2010 г.).

Правни основи в кантон Цюрих

В кантон Цюрих уроците по РЕК [HSK] са законово регламентирани от закона за основното училище и наредбата за основното училище:

Закон за основното училище от 7 февруари 2005 г

§ 15.

1 Дирекцията може да признае курсове по роден език и култура, предлагани от извънучилищни организации.

2 С наредбата се уреждат изискванията за признаване и последващите действия.

Наредба за основното училище от 28 юни 2006 г

§ 13.

- 1 В курсовете по роден език и култура чуждоезичните ученици разширяват знанията си за своя първи език и за културата на своята родна страна.
- 2 Организаторите на обучението са посолствата или консулствата на страните по произход. Дирекцията за образование може също да признае курсове, провеждани от други организации.
- 3 Курсовете се признават, ако съответстват на рамковия учебен план, издаден от Съвета за образование, неутрални са по отношение на политика и вероизповедание и са с нестопанска цел. Курсовете се състоят от максимум четири урока на седмица, максимум два урока на седмица на ниво детска градина и 1-ви клас на основното училище.
- 4 Учителите трябва да имат преподавателска квалификация и достатъчни познания по немски език и трябва да посещават задължителните курсове за допълнително обучение.

§ 14

- 1 Когато е възможно, курсовете се планират извън редовните учебни часове.
- 2 Общините
 - a. по възможност, предоставят безплатно подходящи помещения,
 - b. освобождават учениците от редовни занятия за максимум два урока седмично, ако курсовете се провеждат по време на редовни занятия,
 - c. сигнализират на Дирекцията за образование за злоупотреби при провеждане на курсовете.
- 3 Оценките от курса се вписват в удостоверенията на учениците.
- 4 Дирекцията за образование регулира процеса на регистрация. Останалата организация и провеждането на курсовете са отговорност на организациите по РЕК [HSK], по-специално финансирането, подборът, наемането и контрола на учителите.

Организация и провеждане на учебните занятия в кантон Цюрих

По-долу е описана практиката на РЕК [HSK] в кантон Цюрих, която се е развила в кантона въз основа на правните условия. Темите в тази подглава са подредени по азбучен ред.

Признаване на органите

Образователният отдел може да признае РЕК [HSK] курсове от извънучилищни организации, ако са изпълнени законните изисквания и вътрешните указания. Службата за основно образование регулира и провежда процедурата по признаване. Ако вече има признати РЕК [HSK] курсове на съответния език, трябва да се търси кооперация със съществуващата организация по РЕК [HSK]. Целта е за всеки език да има единно, широко търсено предлагане на курсове по РЕК [HSK].

За да бъдат признати курсовете по РЕК [HSK] на даден организация, тя трябва изрично да

- гарантира, че курсовете съответстват на рамковия учебен план на РЕК [HSK] и са политически и религиозно неутрални,
- има квалифицирани учители по РЕК [HSK] с подходящи познания по немски език,
- е с нестопанска цел,
- сътрудничи с местните училища и с Дирекцията за образование.

Атестиране и внасяне на оценката в удостоверенията на учениците

Вижте глава 3, страница 9

Контрол

Уроците по РЕК [HSK] подлежат на надзора на организациите, които ги предлагат, от педагогическа и кадрова гледна точка. По отношение на темите, които са уредени в наредбата за основното училище, те са предмет на надзора на училищните власти.

От организациите зависи да наблюдават посещението и да предприемат необходимите мерки при нередовни ученици. При поискване те предоставят на училищните администратори информация за контрола над уроците и провеждането им. Право на инспекция имат и учителите в основните училища, които освобождават децата от часовете си с цел посещение на РЕК [HSK].

Ако има оплаквания, които не могат да бъдат решени директно със съответните учители, се провежда дискусия между съответната училищна администрация и организацията по РЕК [HSK]. Ако сериозните оплаквания не бъдат отстранени дори след предупреждение, Дирекцията за образование може, по искане на училищните администратори, да отмени лиценза на организацията за провеждане на въпросните уроци в основното училище.

Финансиране

Финансирането на уроците по РЕК [HSK] е отговорност на тяхната организация. Някои училищни общности спонсорират сами или сами наемат отделни учители по РЕК [HSK]. При по-голямата част от организациите във финансирането участват и родителите.

Учители по РЕК [HSK]

Подборът и наемането на учители по РЕК [HSK] са отговорност на тяхната организация.

Организацията гарантира, че учителите по РЕК [HSK], които за пръв път поемат преподавателска дейност в кантона,

- имат нужната педагогическа квалификация (диплома за преподаване или еквивалентно обучение или съответен опит и допълнително обучение),
- притежават нужните устни умения по немски език (кандидатите притежават сертификат ниво B1 от Общата европейска референтна рамка),
- присъстват на информационното събитие, проведено от Дирекцията за образование (Службата за основно образование),
- посещават въвеждащия модул, организиран от
Висшия педагогически институт в Цюрих от името на Дирекцията за образование.

Ако учител по РЕК [HSK] не отговаря на горните изисквания, Дирекцията за образование ще поиска от съответната организация да предприеме коригиращи мерки. Ако е необходимо, Дирекцията за образование може да отнеме лиценза на учител по РЕК [HSK] за преподаване на кантонално признати курсове по РЕК [HSK].

Предимство за учебната дейност на учителите по РЕК [HSK] е, ако те могат да се запознаят с условията в тукашните училища. Поради това се препоръчва на организацията да не сменя учителите по РЕК [HSK] само след няколко години (т.е. да не се прилага «принципа на ротация»).

Информация и регистрация

Отделните организации, както и местните училища и Службата за основно образование информират съответните деца и техните родители за съществуващия избор от курсове. Уроците могат да се посещават от ниво детска градина или от по-късен етап – в зависимост от това какво се предлага на съответния език. Учителите

в основните училища раздават през януари регистрационен формуляр на родителите.

Родителите записват детето си директно при лицето, което координира курсовете по РЕК [HSK] към съответната организация. Организацията информира родителите предварително и директно за конкретните уроци (часове, места, учител по РЕК [HSK]) или за евентуалното им непровеждане. Занятията обикновено започват в началото на учебната година. Регистрацията задължава за редовно посещение и е валидна до отказ от страна на родителите или до края на задължителното образование.

Учебни помагала и учебни материали

Снабдяването с учебни материали е задължение на организацията.

Препоръчва се на училищните администрации да осигурят на учителите по РЕК [HSK] безвъзмездно технически средства за обучение (копирна машина и - ако има такива - проектор/визуализатор, компютър, достъп до интернет и други), както и учебни материали (тебешир, тетрадки, хартия и други подобни).

Време на занятията и класни стаи

Учениците посещават максимум два урока седмично по РЕК [HSK] на ниво детска градина и в 1-ви клас на основното училище, а в следващите класове - максимум четири урока за седмица. Ако е възможно, занятията по РЕК [HSK] се провеждат по обичайния учебен график (8:00 до 12:00ч, 13:30 до 17:00ч). Може да се провеждат и вместо редовните часове за максимум два учебни часа. В този случай децата са освободени от съответните уроци.

През пролетта на всяка година организацията по РЕК [HSK] прави запитване до администрацията в местното училище за резервация на нужните класни стаи и посочват желаното време за провеждане на занятията. Окончателните часове се определят след консултация между организацията по РЕК [HSK] и местните власти.

Принципно уроците по РЕК [HSK] се провеждат в помещенията на държавното основно училище, възможно най-близо до мястото, където живеят децата. Където е възможно, училищната администрация предоставя безплатно подходящи класни стаи. Учителите по РЕК [HSK] следят за спазването на вътрешния ред.

В началото на учебната година организацията по РЕК [HSK] информира местната администрация на съответното училище за окончателния график на уроците (класове, часове, стаи, учители по РЕК [HSK]). Организацията по РЕК [HSK] предава тези данни и на Службата за основно образование, която ги използва, за да предостави информация за уроците по РЕК [HSK] и да подпомогне тяхната координация.

Сътрудничество между учителите по РЕК [HSK] и местното училище

На учителите от основното училище и обучението по РЕК [HSK] се препоръчва да търсят контакт помежду си. Желателно е ръководството на училището да кани учители по РЕК [HSK] на училищни конференции по теми от взаимен интерес. Учителите по РЕК [HSK] може да се канят по възможност и на среща за обмен – например веднъж годишно. Целта на такива срещи може да бъде взаимно опознаване, обмен на знания и опит или обсъждане на общи проблеми.

Обучението по РЕК [HSK] се предлага в рамките на основното училище. Желателно е учителите по РЕК [HSK] да участват в училищните дейности и в процесите на учебното развитие. Училищата с голям дял двуезични или многоезични деца се възползват особено добре от институционализираното сътрудничество. Това може да означава съвместна подкрепа на отделни деца, осъществяване на проекти за многоезично и *междуккултурно* обучение или съвместно информиране и консултиране на родителите. От това сътрудничество могат да се възползват не само редовните класни ръководители, но и специалисти в основното училище, като учителите по немски като втори език (DaZ). Учители по РЕК [HSK], които са подходящо квалифицирани,

работят успешно в *транскултурния* обмен и посредничество. Желателно е да се включват учителите по РЕК [HSK] при оценяване на учениците, на които преподават: при оценяване на постижения, при разговори за определяне на постигнатото ниво, при решения относно професионален път.

Службата за основно образование препоръчва на училищата с голям дял двуезични или многоезични деца да разглеждат уроците по РЕК [HSK] като част от насърчаването на езиковото обучение и да ги интегрират в местната училищна програма.

Подкрепа на сътрудничеството между училище и родители

Сътрудничеството между училището и родителския дом влияе силно върху усвояването на учебния материал и училищния успех на децата и младежите. Има положителен ефект върху успеха в обучението, ако учителите по РЕК [HSK] са в редовен контакт с родителите, информират ги за случващото се в училище и обсъждат с тях как да подкрепят децата им в усвояване на материала.

Учителите по РЕК [HSK] могат да подкрепят учителите в основното училище в работата с родителите. Например, те помагат на събития или превеждат на родителски срещи. Те могат също да участват в *транскултурното* посредничество, което изисква добро познаване на два езика и училищни системи. Те предоставят такива услуги по споразумение с учители и училищни власти.

Сътрудничество с училищната администрация

От местните училищни власти зависи уроците по РЕК [HSK] да се провеждат при добри условия в основното училище. Препоръчително е да назначат определено лице в общината или училището, което да координира. Негова е отговорността да сключва навременни споразумения по отношение на графика и изискванията за помещения и да насърчава сътрудничеството.

Сътрудничество и координация на кантонално ниво

От страна на Дирекцията за образование, Службата за основно образование отговаря за координирането на обучението по РЕК [HSK] и предоставянето на административна подкрепа. От страна на спонсориращия орган, се определя лице, което отговаря за координацията на местно и кантонално ниво и което работи съвместно със Службата за основно образование.

Две комисии гарантират обмена на важна информация, изясняването на концептуални и организационни въпроси и обсъждането на педагогически аспекти. Това са «Съветът по РЕК [HSK]» и «Комитетът към Съвета по РЕК [HSK]». В Съвета по РЕК [HSK] са представени организациите по РЕК [HSK] и представители на редовните структури (по един представител на учителите, училищните администрации, учителите по немски като втори език (DaZ) и училищното настоятелство). Висшият педагогически институт в Цюрих също участва в срещите на комитета по РЕК [HSK] и провежда допълнително обучение на учителите по РЕК [HSK] от името на Дирекцията за образование. Избрани представители на организациите по РЕК [HSK] участват в комитета към Съвета по РЕК [HSK].

Организациите по РЕК [HSK] докладват редовно на Службата за основно образование за своите дейности. За целта те отговарят на конкретни въпроси и предоставят преведените на немски език учебни програми и други документи.

Приложение II: Нива и теми - преглед

Този списък с теми е предназначен като помощно средство при планиране и проектиране на обучението. Той предоставя общ преглед на възможни теми и на кое ниво те могат да се разглеждат в уроците по РЕК [HSK]. Включени са много предложения за теми. Предвид ограничения брой уроци, учителят трябва да направи избор.

Темите също са част от Учебната програма **21** и се разглеждат в редовния час в основното училище. Дадени са връзки с областите на компетентност в Учебната програма **21**, които съответстват на темите.

Тема

Аз и другите – живеем заедно

Връзка с темите от Учебната програма **21**:

[NMG.10](#) | [RKE.1](#) | [RKE.2](#) | [RKE.5](#)

Цикъл 1

- Запознаване; поздравяване, представяне (един на друг)
- Обноска и етикет; в Детска градина / училище: Правила, процеси и норми, ритуали
- Съвместни занимания или преживявания; приятелство; спор; какво мога да направя сам

Цикъл 2

- Различни групи и култури: еднакви и различни правила и ценности, взаимно уважение и взаимно признаване, конфликти и стратегии за тяхното разрешаване
- Кой съм аз: какво ме прави специален, къде принадлежа
- Роли на пола: Момчета - момичета
- Правата на децата

Цикъл 3

- Индивид и група, принадлежност и да бъдеш чужд
- Съвместно съществуване на мнозинства и малцинства: Расизъм, текущи дебати и събития
- Модели за подражание и идоли: от спорта, науката, културата и историята
- Връзки със собствения и противоположния пол (вкл. специфични за културата очаквания)
- Човешки права

Тема

Семейство

Връзка с темите от Учебната програма **21**:

[NMG.10](#) | [RKE.2](#) | [RKE.5](#)

Цикъл 1

- Моето семейство и роднини; правила и норми в семейството

Цикъл 2

- Разпределение на работата и задачите в семейството
- История на моето семейство: Поколения и родословие
- Различни семейни форми

Цикъл 3

- Роли на членовете на семейството: промяна във времето, културни различия
- Моето (собствено) разбиране за ролите
- Функции и форми на семейството в зависимост от историята и културата
- собствени ценности; етика

Тема

Игра и свободно време

Връзка с темите от Учебната програма **21**:

[NMG.10](#) | [RKE.5](#)

Цикъл 1

- Игра: заедно, на различни места, с различни играчки; модерни и традиционни игри и играчки
- Свободно време и хоби
- Инструменти и работни средства

Цикъл 2

- Възстановяване и почивка
- Занимания през свободното време; спорт; групи по интереси; сдружения
- Работа с цифрови и други медии
- Реклама

Цикъл 3

- Възстановяване и почивка
- Прекарване на свободното време; спорт; младежки клубове; младежка култура (музика, жаргон); групи по интереси; сдружения
- Работа с цифрови и други медии
- Реклама

Тема

Жизнена среда, квартал, град

Връзка с темите от Учебната програма **21:**

[NMG.8](#) | [RZG.3](#) | [RZG.4](#)

Цикъл 1

- Среда в детската градина/училище
- Нашият апартамент / нашата къща и околностите

Цикъл 2

- Къщи и жилища

Цикъл 3

- Жилищни и архитектурни стилове; историческо развитие

Тема

Празници, обичаи и мода

Връзка с темите от Учебната програма **21:**

[NMG.7](#) | [RZG.2](#)

Цикъл 1

- Рожден ден и други важни празници, различни видове тържества
- Облекла и различни облекла според повода

Цикъл 2

- Празнуване на празници по различен начин; религиозни традиции
- Мода на облеклото през вековете; работно облекло, облекло и неговата роля/статус, маркови дрехи

Цикъл 3

- Прекарване време навън и партита
- Мода и ритуали в историческо развитие

Тема

Здраве и храна

Връзка с темите от Учебната програма **21:**

[NMG.1](#) | [NT.7](#)

Цикъл 1

- Моето тяло и човешкото тяло: неговите части, моето и чуждото физическо здраве; петте сетива
- Хигиена
- Медицински грижи
- Здравословна храна и напитки, хранителни навици

Цикъл 2

- Здраве и болест; здравословен начин на живот
- Откъде идва храната, зеленчуци и плодове в зависимост от сезона

Цикъл 3

- Спорт; зависимости
- Храна; различни хранителни навици в зависимост от култура, история и среда
-

Тема

География

Връзка с темите от Учебната програма **21:**

[NMG.8](#)

Цикъл 1

- Географски обозначения от опита на децата (местоживееене, страни по произход, Швейцария, съседна държава и др.); понятия от пространствената ориентация
- Моята родна страна: Преглед на географията, климат

Цикъл 2

- Важни водни басейни, планини и градове в страната по произход

Цикъл 3

- Географска характеристика на регионите в страната по произход

Тема

Природа и техника

Връзка с темите от Учебната програма **21:**

[NMG.2](#) | [NMG.3](#) | [NMG.4](#) | [NT.1](#) | [NT.2](#) | [NT.8](#) | [NT.9](#)

Цикъл 1

- Животни; домашни любимци; животни и растения; гора
- Плодове и зеленчуци; четирите елемента
- Сезони и промени в природата
- Понятия, свързани с времето (година, месец, седмица, ден, час, вечер, обед, вчера, днес, утре и т.н.), време по часовник
- Домакински уреди
- Транспортни средства, които децата използват сами (велосипеди, скейтборд, тротинетки и др.)

Цикъл 2

- Животински и растителни видове
- Хранителна верига
- Време и прогноза за времето
- Опазване на околната среда, екологични бедствия
- Дигитални играчки и комуникационни устройства

Цикъл 3

- Екология, замърсяване и опазване на околната среда (включително рециклиране и обезвреждане на отпадъци)
- Актуални научни дебати (експерименти с животни, генетични изследвания и др.)
- Дигитални играчки и комуникационни устройства

Тема

Литература и изкуство

Връзка с темите от Учебната програма **21:**

[Езици](#)

Цикъл 1

- Песни; рими и стихове; приказки; книжки с картинки
- Цветове; филми
- Създаване на собствени произведения и обсъждането им с други

Цикъл 2

- Стихотворения, саги, басни, поеми; межкултурна библиотека
- Филми

Цикъл 3

- Класически и съвременни литературни примери
- Филми
- Визуални изкуства, музика и други арт категории; художници

Тема

Минало и история

Връзка с темите от Учебната програма **21**:

[NMG.9](#) | [RZG.6](#) | [RZG.7](#) | [RZG.8](#) | [RKE.4](#)

Цикъл 1

- «Когато бях малък»
- Разлики преди – днес
- Личен опит в страната по произход: Пътешествия, ваканция

Цикъл 2

- Историята на моя род; миграция
- История на страната по произход: Важни събития, митове за произхода

Цикъл 3

- Моята биография (напр. относно обучение или езици)
- Актуално социално и политическо развитие в страната по произход
- Религии и възгледи
- Политическо образование (вкл. избори и гласуване)

Тема

Професия и образование

Връзка с темите от Учебната програма **21**:

[NMG.6](#) | [WAN.1](#) | [WAN.2](#) | [WAN.3](#)

Цикъл 1

- Професии на хора от личното обкръжение; професии в училище и в обществото (ресторант, полиция, болница, магазин и др.)

Цикъл 2

- Работа-мечта; примери на личности от различни професии
- Значение на образованието и работата

Цикъл 3

- Избор на професия и навлизане в професионалния свят или в по-висше училище в Швейцария и в страната по произход: Професии и изисквания, различия между страните
- Професия и идентичност; използване на собствените езикови и транскултурни компетенции; въпроси, свързани с пола
- Икономика: различни сектори, историческо развитие, безработица, профсъюзи

Приложение III: Литература

Това приложение включва литературата, спомената в текста. По-широка селекция от материали, литература и други ресурси за подпомагане на първи език и многоезичие може да се намери на интернет сайта на Службата за основно образование: www.zh.ch/hsk

Отдел за развитие на международното образование (Международни проекти в образованието) на РН Цюрих (2018): Материали за обучение по език по произход; отношение към диалект и стандартен език, Цюрих: Висш педагогически институт Цюрих.

Дирекция за образование на кантон Цюрих (2017): Учебна програма на основното училище на кантон Цюрих.

Giudici, Anja und Bühlmann, Regina (2014): Обучение по роден език и култура HSK. Избор от добри практики в Швейцария, Берн: Генерален секретариат EDK.

